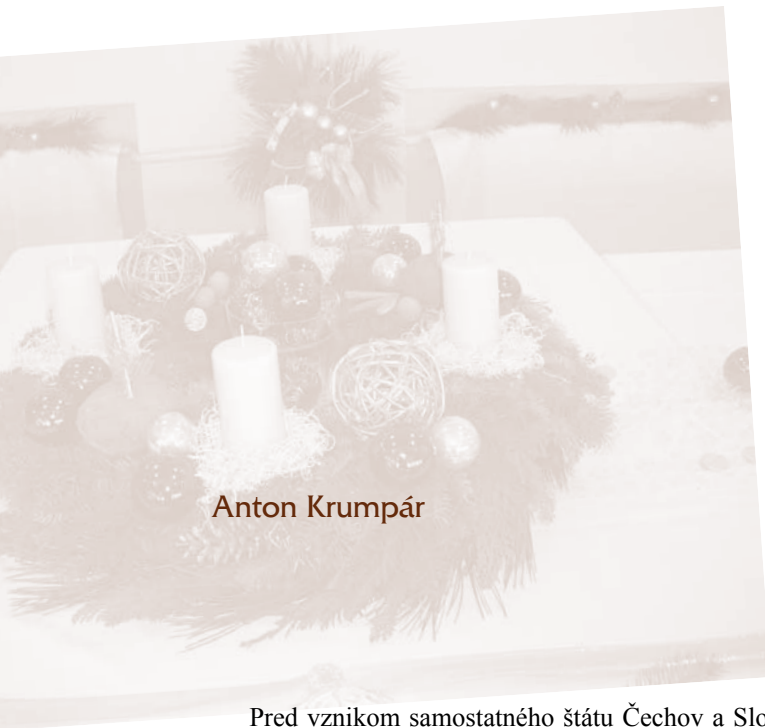

Miestna kultúra

Anton Krumpár

Pred vznikom samostatného štátu Čechov a Slovákov do roku 1918 nemožno hovoriť o kultúrnej činnosti v obci. V podmienkach Rakúsko - Uhorskej monarchie a pod vplyvom silnej maďarizácie nebolo odvahy rozvíjať slovenskú kultúru, lebo slovenčina bola iba hovorovým jazykom v rodinách, ale napr. v školách sa museli deti učiť po maďarsky. Vznikom Československej republiky nastal podstatný obrat a doslova prebudenie slovenského kultúrneho života aj v Nitrianskej Blatnici. O to skôr, že v obci žili iba občania slovenskej národnosti.

Už v prvých rokoch republiky začali aktívne pracovať dva divadelné ochotnícke krúžky, ktoré viedli miestni učitelia. V zimnom období sa uskutočnili neraz až štyri premiéry týchto krúžkov. Dnes už nie je možné zistiť, kto mal tieto krúžky pod patronátom, ale podstatné je, že boli.

Z hier mali najväčšiu popularitu hry Ferka Urbánka Rozmarín, Kamenný chodníček, Strídza spod hája a iné, rôzne veselohry a skeče. Vzhľadom na dostatok hercov sa po každej hre (najmä ak mala tragický koniec) pridávala nejaká krátka scéнка s veselou tematikou.

V tomto období bol aktívny aj obecný spevokol. Ako spomínajú pamätníci, dušou kultúrneho života v obci v tom období bol učiteľ Ján Horváth, ktorý vchoval veľa ochotníckych hercov a režisérov.

Veľký ohlas nielen v obci, ale aj v okolí, malo uvedenie hry Jánošík. Nezvyčajné bolo, že hra sa uvádzala priamo v prírode, v hore nad obcou v časti „Za borinou“. Účinkovalo v nej niekoľko desiatok

hercov a herečiek, jazdilo sa na koňoch, prepady grófov Jánošíkovou družinou sa hrali akoby „naozaj“ - po ceste prechádzal koč s panstvom a z okolitých lesov zbehli hôrni chlapi pod vedením Jánošíka (hral ho Rudolf Muth), aby bohatým brali a chudobným dávali... Dnes s obdivom počúvame slová tých, ktorí boli priamymi účastníkmi uvedenia hry Jánošík a ani si nevieme predstaviť, že by sa to dalo uskutočniť dnes.

Spoločná snímka účinkujúcich v hre F. Urbánka Rozmarín. Bola naštudovaná a uvedená v roku 1922. Sediaci štvrtý sprava je učiteľ Horváth, ktorý bol dušou kultúrneho diania v obci. Obr. 1

Treba zvyrazniť, že ochotnícke divadlo rozkvitlo aj napriek tomu, že sa hrávalo iba v hostincoch a pri petrolejkách. Divadlo dávalo zabudnúť na ťažkosti, ktoré prinášal život (kríza v tridsiatych rokoch 20. storočia) a do duší prostých ľudí dávalo aspoň trochu radosti.

Tradícia ochotníckeho divadla sa udržala aj po 2. svetovej vojne. Najaktívnejším organizátorom ochotníckeho divadla bol Vincent Krajčík. Pod jeho vedením sa zaznamenal na tomto úseku nebývalý rozmach. Popri bežnom repertoári slovenského ochotníckeho divadla (hry F. Urbánka, J. Chalupku, J. G. Tajovského) si Blatničania trúfli i na naštudovanie operiet Divá Bára, Anička Kováčovie, Svetlo jeho očí, Jiráskova Lucerna, Vojnarka, Hollého Kubo alebo Hájnikova žena od Hviezdoslava.

Svoj talent Vincent Krajčík zúročil, keď bol prijatý na profesionálnu divadelnú scénu vtedy vzniknutého Dedinského divadla. V ňom účinkovali i ďalší naši rodáci: Ferdinand Bednárík, Anton Mrázik a Štefan Šiška. Treba spomenúť, že dcéra Vincenta Krajčíka Soňa (Ulická) sa stala profesionálnou slovenskou herečkou.

Jediná zachovaná fotografia z hry Jánošík, ktorá bola uvedená priamo v prírode neďaleko obce v časti za borinou. Identifikovať sa podarilo sprava Štefana Hradeckého (Ilčík), Rudolfa Mutha (Jánošík) a štvrtý sprava Alojz Kolník. Obr. 2

Kultúrny život zaznamenal v obci ďalší rozmach, keď v budove bývalej žandárskej stanice bola vytvorená divadelná sála a potom ďalšia kvalitnejšia v miestnom kaštieli. Táto bola využívaná aj ako kino s pravidelným premietaním filmov (dvakrát v týždni). Postavením kultúrneho domu dostala kultúra nový impulz.

Z hry F. Urbánka Kamenný chodníček. Zľava Oľga Balajková, Ferdinand Bednárík a Anna Rybanská. Obr. 3

Obohatením kultúrneho života bolo aj vybudovanie miestneho rozhlasu. Bol využívaný nielen na hlásenie rôznych úradných oznámení vedenia obce, ale aj na relácie k významným udalostiam a sviatkom, ako aj na blahoželania k životným jubileám občanov.

Skvalitnila sa i práca obecnej knižnice, ktorá má dnes takmer 8000 zväzkov kníh a obohatená je o počítače, ktoré využívajú najmä mladí ľudia. Je potešiteľné, že knižnica má u občanov a medzi mládežou stále viac stálych čitateľov.

Verejná kultúrna činnosť však postupne ochabovala. Zavedením pravidelného televízneho vysielania

Na snímke z hry Dobrodružstvo pri občinkoch je vpravo Vincent Krajčík, s ktorého menom je spojený divadelný ochotnícky život v obci od päťdesiatych rokov minulého storočia a naštudovanie doslova desiatok hier a operiet. Obr. 4

dostala sa na okraj záujmu mládeže. Kultúra sa obmedzila iba na organizovanie tanečných zábav a diskoték. Zaniklo aj premietanie filmov, pretože dnes už

Nový kultúrny dom, ktorý si občania vybudovali brigádnicke (financované boli iba stavebné materiály a náročné odborné práce), stal sa miestom miestnej kultúry po rokoch provizórií. Obr. 5

okrem rozhlasu má takmer každá domácnosť aj televízor. A dávno sú preč časy, keď jedinou knihou bol kalendár a do obce dochádzalo iba niekoľko desiatok novín a časopisov. Dnes sú v rodinách knihy samozrejmosťou, rovnako ako noviny a rôzne časopisy. Nechýbajú ani miestne Blatnické noviny, ktoré vydáva obecné zastupiteľstvo už štvrtý rok. Sú cenným príspevkom nielen k informovaniu občanov o činnosti a zámeroch obecného zastupiteľstva, ale približujú čitateľom zaujímavé a pre väčšinu neznáme udalosti z minulých i súčasnej histórie obce a jej obyvateľov.

V posledných rokoch sa však začína blýskať na lepšie časy aj v miestnej kultúre. Hodno spomenúť konanie pravidelných výstav v rámci vianočných sviatkov (vianočné vence, prestieranie a pod.), výstavy ručných prác, ovocia a zeleniny, ale aj na úrovni pripravené pásma starobylých zvykov a miestneho folklóru. Je už tradíciou stavenie mája, fašiangové karnevaly detí a rodičov, kultúrne vystúpenia detí ku Dňu matiek a k Mesiacu úcty k starším atď.

Treba osobitne vyzdvihnúť aktivity základnej a materskej školy v oblasti kultúrneho využitia detí, keď sa pravidelne zúčastňujú súťaží Slávik Slovenska, Hviezdoslavov Kubín, výtvarných súťaží okresného i celoslovenského charakteru, a tak vštepujú do mládeže kultúru ako súčasť života. Tanečné skupiny pri ZŠ a MŠ sú už svojimi vystúpeniami na obecných podujatiach samozrejmosťou. Toto všetko svedčí, že mládež potrebuje iba impulz a prejaví potom svoj talent a schopnosti.

Tradičné adventné a vianočné zvyky našich predkov priblížilo pásmo Vianoce v kraji pod Marhátom. Autorsky ho pripravil Eduard Kolník a režijne Ján Kolník. Obr. 6

Osobitne sa patrí zmieniť o aktivite miestneho kňaza vdp. J. Hužoviča v oblasti kultúry. Dokázal v spolupráci s rodičmi a učiteľmi podchytiť desiatky detí a zaujať ich tradičným blatnickým divadelným ochotníctvom. Začalo to prípravou a uvedením vianočného pásma a pokračovalo nacvičením hier Bonifác a zázračný anjel, Veľká noc s Bonifáčom a dokonca po rokoch návrat k Ferkovi Urbánkovi uvedením hry Škriatok.

Každoročne v októbri sú v rámci Mesiaca úcty k starším pozvaní jubilujúci seniori na spoločné posedenia, ktoré spestrujú vystúpenia tanečných skupín detí MŠ a ZŠ. Obr. 7

Táto víťame v adventnom čase príchod Mikuláša do našej obce. Obr. 8

Veľkým kultúrnym a spoločenským podujatím boli Dni obce pri príležitosti 60. výročia zmeny názvu obce (Šarfa) na terajšiu Nitriansku Blatnicu. Oslavy sa konali v dňoch 11. - 13. júla 2008 a žili nimi skutočne všetci občania. Bohatý kultúrno-spoločenský program za účasti významných hostí z krajských a okresných orgánov i návštevníkov z okolitých obcí dali týmto oslavám doslova punc výnimočnosti. Pri tejto príležitosti bolo udelené významným rodákom Čestné občianstvo a Cena obce a Cena starostu obce tým občanom, ktorí sa o rozvoj zaslúžili podstatnou mierou.

Svätoturajská púť každoročne v apríli je veľkou nábožensko - spoločenskou udalosťou nielen pre občanov obce, ale i návštevníkov z celého regiónu z oboch strán Krahulčích vrchov. Obr. 9

Ku kultúrnemu povedomiu a občianskej hrdosti prispievajú aj oslavy výročí, ktoré sa dotýkajú každého obyvateľa obce, ako napríklad 80 rokov hasičského zboru, 60 rokov organizovaného poľovníctva v obci, jubileá výstavby nových budov základnej školy a materskej školy, otvorenie Stojslavovho náučného chodníka, Náučného chodníka Považský Inovec atď. Všetky tieto podujatia majú veľký kultúrno-spoločenský význam, pretože upevňujú pocit občianskej hrdosti na rozvoj obce.

Náučný chodník Považský Inovec a nová rozhľadňa na Marháte prináša návštevníkom nášho regiónu obohatenie nielen prírodnými krásami, ale aj poznatkami o histórii jeho dávneho osídlenia na informačných tabuliach. Obr. 10

Popredné miesto v kultúrnom živote občanov má každoročná púť k rotunde sv. Juraja pod Marhátom. Tisíce občanov z obce i širokého okolia vníma túto aprílovú púť ako podujatie, ktoré evokuje pocit národnej hrdosti na staroslovenskú minulosť a cyrilometodské korene našej kresťanskej kultúry. Na inom mieste tejto monografie sa píše o mieste a význame rotundy sv. Juraja v kontexte slovenskej histórie. Je prínosom, že Náučný chodník Považský Inovec má svoju vetvu v obci a prechádza okolo rotundy až na vrch Marhát, kde bola vybudovaná v roku 2008 nová rozhľadňa. V tomto smere treba vyzdvihnúť záslužnú prácu Občianskeho združenia Rotunda Jurko, ktoré sa stará o kostolík i jeho okolie a prispieva k propagácii tohto významného miesta publikačnou činnosťou i materiálne. V roku 2007 bolo z jeho iniciatívy v kultúrnom dome otvorené i miestne múzeum, v ktorom sú vystavené rôzne archeologické nálezy z výskumu v lokalite Jurko, ako aj ukážky starovekého osídlenia a spôsobu života našich predkov.

Miestna kultúra, ako vidno zo stručného načrtnutia jej aktivity v obci, je samozrejmom súčasťou života občanov. Dúfajme, že sľubne rozvíjajúce sa kultúrne aktivity v posledných rokoch budú pokračovať a prinesú občanom pekné zážitky.

Významným príspevkom k poznávaniu obce Nitrianska Blatnica a jej okolia, ako aj jej minulosti i súčasnosti, bolo otvorenie Náučného chodníka Považský Inovec v novembri 2008. Prechádza katastrami obcí Šalgovce, Ardanovce, Radošina, Nitrianska Blatnica, Vozokany, Lipovník, Hubina, Ducové, Bojná, Tesáre, Závada, Podhradie, Velušovce, Prašice a Nemečky. Na trase náučného chodníka sú významné historické pamiatky, ako napr. veľkomoravský dvorec Kostolec nad obcou Ducové, veľkomoravské hradisko Valy nad Bojnou, či stredoveké pevnosti Beckov, Topoľčiansky, Tematínsky a Hlohovecký hrad. Neďaleko Radošiny je jaskyňa Čertova pec, kde sa našlo najstaršie jaskynné osídlenie na Slovensku. Chodník prechádza aj katastrom obce Nitrianska Blatnica z námestia smerom k rotunde sv. Juraja a na vrch Marhát (748 m), kde je rozhľadňa (17 m). Na trase sú informačné tabule (v blatnickej časti päť), ktoré približujú návštevníkom dávnu i súčasnú históriu tejto lokality.

Viac ako 60 rokov je aktívne činný Dobrovoľný hasičský zbor. Na snímke z rokov štyridsiatych 20. storočia zbor našej obce v slávnostných uniformách. Obr. 11

Veľký význam v kultúrno-spoločenskom živote občanov majú rôzne spolky, spoločenské organizácie a občianske združenia. Z archívnych záznamov sa podarilo zistiť, že spolkový život začal v Nitrianskej Blatnici predovšetkým v podmienkach spoločného štátu Čechov a Slovákov po 1. svetovej vojne.

Najstarší a stále aktívne činný je Dobrovoľný hasičský zbor, ktorý v roku 2007 oslávil 80. výročie svojej činnosti. Jeho stanovy boli schválené Ministerstvom s plnou mocou pre správu Slovenska v roku 1927. Medzi zakladateľov patrili nezabudnuteľný Jozef Turan (bol desiatky rokov veliteľ zboru), ďalej Anton Herman, Jozef Mrázik, František Klčo, Rudolf Kúdela, Jozef Masrna, Michal Michalík a Ján Uhlík. V roku založenia DHZ bola zakúpená i ručná

striekačka a výzbroj zboru v cene 3074 Kč, čo bola v tej dobe významná čiastka. Je chvályhodné, že činnosť zboru nebola vôbec prerušená a jeho radmi prešli doslova stovky občanov až po najmladšiu generáciu - dorast a deti.

Ručná hasičská striekačka splnila svoju úlohu a dnes je už iba pamiatkou, ktorá však aj napriek rokom je funkčná. Obr. 12

V dvadsiatych a tridsiatych rokoch 20. storočia bol činný v obci spolok Slovenský divadelný ochotník (predseda Ferdinand Oravec, riaditeľ školy), ktorého vznik sa datuje do roku 1932 a miestna skupina Slovenskej domoviny (vznikla v novembri 1926), ktorá združovala poľnohospodárov a maloroľníkov, podporovala rozvoj dedinskej kultúry s orientáciou na dedinský ľud. Zanikla v roku 1944.

Spartakovi skauti práce na spoločnej fotografii s trnavskými SSP pri príležitosti stretnutia v blatnických horách v roku 1935. Obr. 13

Veľmi aktívna bola v obci Jednota proletárskej teľovýchovy a Spartakovi skauti práce. Oba spolky mali ľavicovú orientáciu a pracovali v nich zväčša tí istí členovia. Orientovali sa najmä na mládež a vyvíjali kultúrno-osvetovú činnosť a táborenie v prírode. Mali vlastnú hudobnú skupinu (tamburáši) a divadelný

Spoločná snímka blatnických ochotníkov z päťdesiatych rokov. Obr. 14

krúžok. Najaktívnejší bol Ján Chromý (záhradník), Jozef Kúdela, Michal Bolla, Anton Rybanský, Anton Michalík a niektorí ďalší. Oba spolky zanikli v roku 1938.

V roku 1943 boli schválené stanovy Združenia katolíckej mládeže, ktorého predsedom bol Alojz Balaga a ďalšími funkcionármi Ján Ficeľ, Štefan Michalík a Ján Seleš. Organizácia zanikla po roku 1945.

Návrat Ferka Urbánka na naše javisko. Jeho hru Škriatok nacvičil s blatnickými deťmi vdp. Jozef Hužovič. Obr. 15

V období 1945 - 1989 boli v obci aktívne rôzne spoločenské organizácie združené v Národnom fronte. Je len samozrejmé, že boli poplatné dobe a režimu, v ktorom pôsobili, ale treba priznať, že niektoré z nich sa snažili svojou činnosťou prispieť v daných možnostiach kultúrno-spoločenskému životu obce. Medzi takéto patrila mládežnícka organizácia Československý zväz mládeže, ktorá pripravovala rôzne

Z nakrúcania filmu Slnko v sieti, 1962. Obr. 16

kultúrno-osvetové pásma, estrády a organizovala mládež na rôzne brigády pri budovaní verejno-prospešných zariadení. Nezanedbateľné bolo aj divadelné ochotníctvo.

Dobrá činnosť vyvíjala i Telovýchovná jednota Družstevník predovšetkým zapojením do okresných futbalových súťaží, Slovenský zväz žien, miestna skupina Červeného kríža, Slovenský záhradkársky zväz, Slovenský zväz chovateľov, Slovenský zväz požiarnej ochrany (v súčasnosti Dobrovoľný hasičský zbor) a iné. Činnosť týchto organizácií zastrešovala Osvetová beseda, ktorá bola organizátorom a koordinátorom kultúrno-osvetovej činnosti v obci.

Do kultúrneho života občanov výraznou mierou prispievalo kino Úsvit, ktoré premietalo niekoľko desiatok rokov dvakrát v týždni filmy pre dospelých i deti a jeho činnosť zanikla rozvojom televízie na sklonku osemdesiatych rokov minulého storočia.

V súčasnosti pôsobia v obci tieto spolky a spoločenské organizácie:

Dobrovoľný hasičský zbor

je aktívne činný viac ako 80 rokov. Okrem dospelých členov zboru v ňom pracuje i žiacke družstvo. Vo výstavbe je nová budova hasičskej zbrojnice, ktorá bude mať rozsiahle priestory pre techniku i spoločenskú činnosť. Predsedom DHZ je R. Tóth a veliteľom E. Bisták.

Poľovnícke združenie MIER

bolo založené v roku 1947 a prešlo rôznymi zmenami názvov. Podstata jeho činnosti, a to zabezpečovanie chovu, ochrany a lovu zveri, ako aj starostlivosť o životné prostredie zveri a ochrany prírody, sa nezmenili. V súčasnosti má združenie 50 členov a 12 čakateľov. Okrem Nitr. Blatnice je jeho pôsobnosť aj v katastroch obcí Vozokany, Krtovce a Lipovník. Predsedom PZ je Elemír Jančovič.

Slovenský zväz záhradkárov

patrí medzi najstaršie organizácie v obci. Napriek tomu, že pri každom rodinnom dome je záhradka, členov SZZ je v obci iba 41. Zväz sa aktívne podieľa na pomoci občanom vlastným traktorom, organizuje v spolupráci so spolkom Slovenského červeného kríža výstavy Plody našich záhrad a organizuje odborné prednášky o ochrane ovocných drevín a zeleniny. Predseda SZZ je Michal Socha.

Slovenský červený kríž

je činný v obci viac ako pol storočia. Okrem organizovania tradičného darcovstva krvi sa členovia podieľajú zdravotníckymi hliadkami na rôznych slávnostiach a iných verejných podujatiach, spolupracujú pri príprave vianočných výstav a pre svojich členov zabezpečujú rôzne zájazdy na divadelné predstavenia i na poznávanie našej vlasti. Predsedníčkou SČK je Eva Bielená.

Slovenský skauting

bol založený na podnet pátra Juraja Dubca v roku 1991. Usporiadáva skautské stanové tábory, ktoré mali už svoj 14. ročník a v Nitr. Blatnici sa ich zúčastnilo 300 skautov z Bošian, Chynorian, Piešťan, Partizánskeho, Topoľčian, Zlatých Moraviec, Trenčína

a iných miest a obcí. Blatnický skauting má niekoľko desiatok členov a vedie ho RNDr. E. Kollár.

Jednota dôchodcov

patrí medzi najmladšie, ale v obci veľmi aktívne organizácie. Bola založená v roku 2008 s cieľom venovať sa aktivitám občanov seniorského veku, spolupracuje s ostatnými organizáciami v obci pri rôznych podujatiach a slávnostiach a pre svojich členov pripravuje poznávacie zájazdy. Zaregistrovaných má 50 členov. Predsedníčkou je Mgr. Elena Sláviková.

Občianske združenie Rotunda Jurko

sa zameriava, ako už z názvu vyplýva, na starostlivosť o Rotundu sv. Juraja a jej okolie. Spolupracuje pri výskumných a reštaurátorských prácach na lokalite Jurko. Pri príležitosti svätoturajských púť propaguje význam staroslovenského osídlenia pod Marhátom pre pozdvihnutie národného povedomia občanov. Združenie má veľký podiel na propagácii národnej kultúrnej pamiatky Rotunda sv. Juraja nielen v blízkom okolí, ale i na rôznych celoštátnych podujatiach. Predsedníčkou združenia je Mgr. Dagmar Ševčíková.

Slovenský skauting. Obr. 17

Dobrovoľný hasičský zbor. Obr. 18

Pramene a literatúra

Blatnické noviny, 2007 - 2010
 Uhlár, V. - Stanček, P.: Nitrianska Blatnica 1185 - 1985
 Osobné spomienky Pavla Stančeka
 Dnešok, okresné noviny, Topoľčany
 OCU NB, zápisnice OZ
 MNV NB, zápisnice rady a pléna